

Aleksandr Makedonskiyning harbiy yurishlari

Urazimbetov Dostonbek Rustamovich

Urganch Davlat Universiteti

Ijtimoiy-Iqtisodiy fanlar fakulteti

Tarix (mamlakatlar va yo'nalishlar bo'yicha) yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola Aleksandrning yoshlik chog'lari, olib borgan yurishlari shuningdek mamlakat hududida olib borgan islohatlari haqida ma'lumot beradi. Shuningdek Aleksandrning shaxsini o'rganish tarixni yortishda asosiy manbalardan biri bo'lib xizmat qiladi va tarixni oydinlashtiradi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Makedonskiy, Butsefal, Filipp II, Makedoniya, Doro III, Rim, Aristotel, Gomer

Аннотация: В данной статье приводятся сведения о юности Александра, его походах, а также о реформах, проведенных им на территории страны. Также изучение личности Александра служит одним из основных источников для освещения истории и уточнения истории.

Ключевые слова: Александр Македонский, Буцефаль, Филипп II, Македония, Дорос III, Рим

Abstract: This article provides information about the youth of Alexander, his campaigns, as well as the reforms he carried out in the territory of the country. Also, the study of Alexander's personality serves as one of the main sources for illuminating history and clarifies history.

Keywords: Alexander the Great, Bucephalus, Philip I, Macedonia, Doro III, Rome Aristotle, Homer

Er. av. 336-yil yozida Filipp II qizining to'yida o'z qo'riqchisi tomonidan o'ldirildi. 20 yoshli Iskandar podsho bo'ldi. Filipp II ning o'limidan foydalangan yunon shaharlari Fiva shahri boshchiligida Makedoniyaga qarshi qo'zg'olon ko'tardilar. Yunonlar uchun kutilmagan holda Iskandar bu qo'zg'olonni shafqatsiz

bostirdi. Fiva shahri buzib tashlandi, uning tirik qolgan qo'zg'olonchi aholisi qul qilib sotib yuborildi. Ikki yildan keyin er. aw. 334-yilda nihoyatda puxta tayyogarlikdan keyin yunon shaharlari piyodalari bilan kuchaytirilgan makedon qo'shinlari Gellespont bo'g'ozidan o'tib Osiyo hududiga kirdilar. Urush e'lon qilish uchun bahona bo'lib, er. aw. V asr o'rtalarida yunon-fors urushlari davrida yunon ibodatxonalarining forslar tomonidan oyoq-osti qilishi bo'ldi. Bu mafkuraviy shiordan Iskandar yunon-makedon kuchlarini birlashtirishda foydala idi. Forslar bilan birinchi jang Kichik Osiyodagi Granik daryosi bo'yida bo'ldi. Bu jangda yunon-makedonlar Eronning Kichik Osiyo satraplari va yunon yollanma askarlari qo'shinlari bilan jang qildilar. Eron podshosi Doro III va uning muntazam qo'shini granik jangida ishtirok etmadilar. Bu jangdan keyin Iskandar Kichik Osiyo qirg'og'idagi yunon shaharlarini forslardan ozod qildi, Kichik Osiyoning katta qismini bo'ysundirdi, Sard va Gordiy shaharlarini ishg'ol qildi. Damashq shahrida Doro III ning xazinasini bosib olindi, bu Iskandar qo'shinlarining moddiy ta'minotini ancha yaxshiladi. Tir va G'azo shaharlari bosqinchilarga qattiq qarshilik ko'rsatdilar. G'azoni bosib olinishi yunon-makedonlarga Misrga yo'l ochdi. Doro III yordamidan mahrum bo'lgan fors satrapi g'oliblarga taslim bo'ldi. Misrliklar Iskandarni fors zulmidan xaloskor sifatida kutib oldilar. O'rtayer dengizi qirg'og'ida Nil daryosida er. aw. 331-yilda Iskandariya shahriga asos solindi. Bu shahar Misrda yangi hokimiyatni markazi, muhim savdo porti bo'lib xizmat qildi. Misr hududiga bu shaharga asos solinishi Sharqda shaharlar qurilishi siyosatini boshlanishi edi. Iskandar Memfis shahrida toj kiydi va bu bilan Misrda o'z hokimiyati qonuniyligini ta'kidladi. Er. aw. 331-yil bahoridan Sharqqa yurishning ikkinchi bosqichi boshlandi. Dajla daryosidan uzoq bo'lmagan Gavgamela qishlog'i yaqinida Iskandar 1-oktabr kuni fors qo'shini bilan hal qiluvchi jang bo'ldi. Bu og'ir jangda Iskandar g'olib chiqib, uning raqibi Doro III jang maydonini tashlab Midiyaga chekindi. Iskandar qo'shinlari hech qanday qarshiliksiz jadallik bilan butun Mesopotamiyani bosib o'tib, Suza shahri va ahmoniylar davlatining markaziy hududlariga kirib bordilar. Babil va boy Suza shahri Eronning muqaddas markazi Persepol jangsiz bosib olindi. Suzada bosqinchilar Eron davlati xazinasini bosib

oldilar, er. aw. 330-yil Persepol saroyini yondirish bilan Iskandar fors davlati ustidan g'alabasini ramziy belgiladi. Iskandar er. aw. 329-yilda Amudaryodan o'tib O'rta Osiyoga kirdi, bu yerda u mahalliy aholining qattiq qarshiligiga uchradi. Spitamen boshchigida sak massagetlar uch yil davomida Iskandar qo'shinlariga qarshi turdilar. Noiloj qolgan Iskandar mahalliy zodagonlarni sovg'a-salom bilan o'zi tomuniga og'dirib olishga urindi, u So'g'd hokimi Oksiartni qizi Roksanaga uylandi. Rivoyatlarga ko'ra Iskandar O'rta Osiyoda o'z tayanch nuqtasi sifatida 12 shahar quradi. Tarixda ma'lum bo'lgani hozirgi Xo'jand shahri yaqinida Iskandariya Esxota (Uzoqdagi Iskandariya) shahri, Afg'onistonda Hirot shahri yaqinida Iskandariya Ariya shahri. To'satdan Iskandarning qo'shini yurishni davom ettirishni istamay bo'ysunmay qo'ydi. Ikki kunlik muzokaralardan so'ng Iskandar yon berishga majbur bo'ldi. Vatanga qaytish to'g'risida buyruq berildi. Iskandar qo'shinlarini qaytishi ikki yilga cho'zildi, bir qism qo'shin dengiz orqali, bir qismi quruqlik yo'li bilan qaytdi. Qo'shinning har ikkala qismi er. aw. 324-yil Bobilda uchrashdi. Makedoniyani qadimgi poytaxti Pellaga qaytishni istamagan Iskandar o'z davlatining poytaxti qilib qadimgi shahar Bobilni tanladi. U Kaspiy dengizini o'rganish uchun tekshiruvchi ekspeditsiya tashkil qildi, Arabiston yarim oroli qirg'oqlarini tekshirishga buyruq berdi. Iskandar yurishlari natijasida g'aibda Adriatika dengizidan Sharqqa Hindistongacha, Shimolda Kavkaz tog'laridan janubda Nil daryosi o'rta oqimigacha cho'zilgan hududni qamrab olgan ulkan davlat vujudga keldi. Bu davlat hududiy-etnik, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlari bilan awalgi ahamoniylar davlatini eslatar edi. Iskandar o'zining ulkan davlatini uzoq boshqara olmadi. U er. aw. 323-yilda 32 yoshda Bobil shahrida vafot etdi. Iskandarning o'limidan so'ng uning ulkan davlati parchalana boshladi. Oxir-oqibatda u bosib olgan hududlarda Ellin davlatlari tizimi shakllandi. Uning o'limidan keyin davlati 3 qismga Suriya, Mesopatamiya va Misrga bo'linib ketdi.

Xulosalar: Aleksandr Makedonskiy yosh bo'lishiga qaramasdan o'z davriga yarasha buyuk davlat barpo qiladi. U o'z davrining buyuk hukmdorlaridan biri. Bir tomondan olib qaraganda uning davlati Ahamoniylar davlatiga ham o'xshab ketardi. Yoshligidanoq davlat boshqaruv bilimlari, sarkardalik va kundalik bilimlarini

egalladi. Yana u o'z davrining buyuk olimlaridan biri hisoblangan Aristotelning ham shogirti hisoblanadi. Qadimgi dunyo tarixida Makedonskiy Aleksandrning o'rni buyukdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1.Rajabov R.R. Qadimgi dunyo tarixi. (Sharq, Yunoniston, Rim).T., <<Fan va texnologiya>>,2009 , 440 bet.

2.A.S.Sagdullayev, V.A.Kostetskiy.Qadimgi dunyo tarixi (6-sinf darsligi). Toshkent:<<Yangiyo'l poligraf servis>>,2017. -192 bet

3.A.Kabirov- "Qadimgi Sharq Tarixi". <<Tafakkur>> nashiryoti.Toshkent .2016 .276-280 betlar